

2149 11

VERSLAG VAN HET MONDELING OVERLEG

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de Zitting 1950—1951)

Na bestudering van de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag en de daarbij overgelegde Nota van Wijzigingen heeft de Commissie van Rapporteurs het gewenst geoordeeld omtrent een aantal punten nog nader mondeling overleg te plegen met de Minister van Financiën. Een verslag van dit overleg, waarbij de Minister vergezeld was van enige zijner medewerkers, volgt hieronder.

Overleg met het bedrijfsleven

Allereerst werd door de Commissie gevraagd naar de redenen, welke de Minister er toe hebben gebracht het overleg nopens het onderhavige wetsontwerp met vertegenwoordigers van de Nederlandse Bankiersvereniging en van de beide centrale landbouwerdiedbanken te beperken. Blijkens de Memorie van Antwoord (blz. 1) heeft de Minister de bankiers immers medegedeeld „dat bij het overleg er van dient te worden uitgegaan, dat de door hen gewenste zogenaamde „noodregeling”, d.w.z. dat gedeelte der regeling, dat slechts voor beperkte tijd geldig zou dienen te zijn, uitsluitend betrekking zou kunnen hebben op een gedeelte der bevoegdheden, vervat in artikel 10 van het wetsontwerp”.

De Minister antwoordde, dat het overleg met de bankiers van Regeringszijde is gevoerd op basis van het op 6 Juni jl. door de Nederlandse Bankiersvereniging aan de Kamer gericht verzoek. Hierin werd geen bezwaar gemaakt tegen een toezicht op de solvabiliteit en de liquiditeit van het bankwezen, maar wel tegen het toezicht ter coördinatie van het beleid van de Overheid en het beleid van het bankwezen in verband met algemeen-economische en monetaire politiek, waaraan naar de mening der requestanten slechts behoefte bestaat in bijzondere omstandigheden. Dit leidde er toe, dat het overleg zich allereerst richtte op de vraag, waar de grens zou moeten worden getrokken tussen een tijdelijke en een blijvende regeling. Dit uitgangspunt vond ook steun in het in het Voorlopig Verslag (blz. 3) tot uitdrukking gebrachte verzoek van vele leden, die „gaarne zouden zien, dat de afpaling van de bevoegdheden, vereist voor een noodvoorziening enerzijds en voor een blijvende regeling anderzijds, zou behoren tot de onderwerpen van het overleg, dat zij alsnog gaarne, gelijk hierboven gezegd, door de Regering met het naastbetrokken bedrijfsleven gevoerd zouden zien”.

Het verschil van inzicht tussen de Regering en de bankiers over het leggen van genoemde grens bleek bij de eerste bespreking moeilijk te overbruggen; de Regering ging er van uit, dat in de blijvende regeling ook een stuk sociaal-economisch toezicht dient te worden opgenomen, terwijl de bankiers zich op het standpunt stelden, dat het gehele sociaal-economisch toezicht slechts voor abnormale omstandigheden aanvaardbaar is. Op een desbetreffend verzoek van de Minister verklaarden de bankiers zich niettemin bereid zich nader onderling te beraden, of het sociaal-economisch toezicht nog gesplitst zou kunnen worden in een tijdelijk en een blijvend gedeelte.

De hierboven in de Memorie van Antwoord aangehaalde passage zou de onjuiste indruk kunnen wekken, dat de Minister alleen bereid zou zijn geweest overleg te plegen, indien de bankiers bij voorbaat verklaarden hun standpunt te zullen prijsgeven. Wel heeft de Minister aan het slot van de eerste bespreking gezegd, dat verder overleg geen zin zou hebben, indien de bankiers integraal aan hun standpunt bleven vasthouden. Zijnerzijds was de Minister bereid gedeeltelijk aan de wensen der bankiers tegemoet te komen, doch niet in die mate, dat het gehele sociaal-economisch toezicht tot z.g. abnormale omstandigheden zou worden beperkt.

Toen na verloop van tijd uit de door hen intussen gepubliceerde brief van 3 Augustus 1951 bleek, dat de bankiers niet bereid waren op hun hierboven geschetste standpunt terug te komen, heeft de

Regering de grens bij Nota van Wijzigingen gelegd tussen die van het oorspronkelijk wetsontwerp en die, welke door het bedrijfsleven wordt voorgestaan. Globaal gesproken komt het erop neer, dat krachtens genoemde Nota van Wijzigingen de kwantitatieve controle blijvend en de kwalitatieve controle slechts tijdelijk wordt mogelijk gemaakt.

Het fundamentele verschil tussen het naastbetrokken bedrijfsleven en de Regering is hierin gelegen, dat de bankiers slechts een blijvend sociaal-economisch toezicht wensen door middel van disconto en open-marktpolitiek, bevoegdheden, die reeds zijn opgenomen in de Bankwet 1948, terwijl de Regering als blijvend instrument daarenboven nog over de mogelijkheid van creditrestrictie wenst te kunnen beschikken. Het verschilpunt betreft dus het instrumentarium.

Urgentie van het wetsontwerp

Enige leden vroegen nadere inlichtingen omtrent de urgentie van het ontwerp of een deel daarvan. Zo de urgentie slechts voor een gedeelte geldt, wilden zij gaarne vernemen, welk deel dit dan is, terwijl zij, mocht de urgentie het gehele wetsontwerp betreffen, een nadere motivering op prijs zouden stellen.

De Minister deelde mede, dat de urgentie in hoofdzaak voor artikel 10 van het wetsontwerp geldt en wel voor beide daarin vervatte bevoegdheden, die inzake het bedrijfseconomisch toezicht en die inzake het sociaal-economisch toezicht. Met betrekking tot de creditrestrictie heeft de Regering overigens reeds sinds 1945 bepaalde bevoegdheden op grond van de geldsaneringsvoorschriften.

Het sociaal-economisch toezicht is urgent, aangezien de mogelijkheid tot het hanteren van monetaire middelen van groot belang is voor het Regeringsprogramma, te weten het handhaven van het voor onze huidige economie onmisbare monetaire evenwicht en het streven naar een sluitende betalingsbalans. Het bedrijfseconomisch toezicht is niet zo urgent, dat de Regering bij gebrek aan een regeling terzake haar programma niet ten uitvoer zou kunnen leggen. Voor een sluitend sociaal-economisch toezicht zijn organisatorische voorzieningen, zoals registratie, evenwel onontbeerlijk, o.a. met het oog op de controle op de naleving van de gegeven voorschriften. Uit dien hoofde kan derhalve het gehele wetsontwerp als urgent worden beschouwd. Is eenmaal een organisatie opgebouwd ten behoeve van het sociaal-economisch toezicht, dan kan beter ook tevens het bedrijfseconomisch toezicht worden verwezenlijkt, hoewel dit niet zo urgent is als de monetaire controle. Te meer nu het credietwezen zich met de instelling van het bedrijfseconomisch toezicht kan verenigen.

Tegen het slot dezer beschouwing werd door enkele leden opgemerkt, dat niet kan worden gezegd, dat het naastbetrokken bedrijfsleven zich met de instelling van een bedrijfseconomisch toezicht kan verenigen, doch slechts, dat het bereid is zich hierbij neer te leggen, indien een bevredigende regeling wordt getroffen voor het sociaal-economisch toezicht.

Overigens vroegen deze leden, of de voor de liquiditeit der creditinstellingen te stellen normen in de regel verschillend zullen zijn naargelang zij worden gesteld uit een oogpunt van bedrijfseconomisch toezicht dan wel uit een oogpunt van sociaal-economisch toezicht.

De Minister antwoordde, dat tussen genoemde normen inderdaad verschil moet worden gemaakt. Uit een oogpunt van bedrijfseconomisch toezicht behoeft b.v. slechts te worden verlangd, dat de liquiditeit ener bepaalde instelling voldoende is om te allen tijde aan haar verplichtingen te kunnen voldoen, terwijl dezelfde liquiditeit uit een oogpunt van sociaal-economisch toezicht onvoldoende kan worden geacht ter voorkoming van een te grote creditexpansie van de instellingen gezamenlijk. De normen zijn dus in wezen anders, hetgeen niet wegneemt, dat zij in normale tijden praktisch dezelfde kunnen zijn. Zodra inflatoire of deflatoire spanningen optreden zullen de normen evenwel gaan divergeren.

Effectiviteit van de thans geldende noodregeling

Naar aanleiding van een vraag naar de effectiviteit van de thans geldende noodregeling zette de Minister uiteen, dat het hier gaat om twee verschillende regelingen, te weten het thans bestaande z.g. Gentlemen's Agreement, dat uitsluitend gericht is op het bedrijfseconomisch toezicht en de regeling, gebaseerd op de geldzuiveringsvoorschriften, welke gehanteerd wordt voor het sociaal-economisch toezicht.

De eerstgenoemde regeling is onvoldoende, omdat slechts een deel der banken bij deze overeenkomst is aangesloten en met name vele kleinere niet, terwijl de wenken van de Nederlandsche Bank niet steeds zijn opgevolgd. Dit is nl. gedurende de laatste jaren in ongeveer 25 gevallen niet geschied; een aantal van de daarbij betrokken instellingen heeft sindsdien op grond van betalingsmoeilijkheden moeten fusionneren, faillieren of surséance van betaling aanvragen.

De noodregeling gebaseerd op de geldzuiveringsvoorschriften is voldoende effectief voor het sociaal-economisch toezicht. Sinds 1945 heeft de Nederlandse Bank alle credieten, welke f 50 000 te boven gaan, te voren moeten goedkeuren; zij is zowel bevoegd tot quantitative als tot kwalitatieve controle. Sinds 1 Januari j.l. zijn voorschriften van kracht, welke voornamelijk zijn gericht op quantitative controle.

Niettemin moet het op zijn zachtst uitgedrukt staatsrechtelijk weinig elegant worden genoemd het sociaal-economisch toezicht nog steeds te baseren op een zes jaar oude regeling, welke destijds is getroffen ten behoeve van de geldzuivering. Met het oog hierop en teneinde ook maar enige mogelijkheid tot aantasting van de juridische basis van de te geven voorschriften te voorkomen, is het zeer gewenst, dat thans een wettelijke regeling tot stand komt.

Naar aanleiding van de mededelingen met betrekking tot het z.g. Gentlemen's Agreement werden nadere inlichtingen verzocht omtrent de kleine credietinstellingen. Hoe groot is het aantal dezer instellingen en welke omvang heeft het gezamenlijk door hen verstrekte crediet? Waarom wordt het niet nakomen van de getroffen credietmaatregelen door deze instellingen blijkens de Memorie van Antwoord (blz. 4) als een ernstig bezwaar ondervonden? Van welke aan de Nederlandsche Bank te geven bevoegdheden werd het ontbreken ernstig gevoeld (Memorie van Antwoord blz. 7)?

De Minister antwoordde, dat het aantal der in de Memorie van Antwoord bedoelde instellingen niet kan worden opgegeven, gezien de sindsdien plaats gevonden hebbende fusieering en liquidering, waarvan reeds sprake was. Op 31 December 1950 bedroeg het crediet gezamenlijk verleend door de banken, welke cijfers niet zijn verwerkt in de maandelijkse opgaven van 39 handelsbanken, 129,7 miljoen gulden. Deze credietverlening is niet zeer belangrijk uit een oogpunt van sociaal-economisch toezicht, doch de bezwaren worden dan ook veeleer ondervonden op het gebied van het bedrijfseconomisch toezicht. Toch reikt het belang van dit toezicht verder dan de kring der bij een bepaalde instelling direct betrokkenen. Men bedenke, dat vooral ten plattelande tengevolge van solvabiliteitsmoeilijkheden soms in een gehele streek het vertrouwen in het bankwezen wordt ondermijnd, hetgeen een ongewenst oppotten van chartaal geld in de hand werkt.

De bevoegdheden, bedoeld t.a.p. in de Memorie van Antwoord, waaraan door de Nederlandsche Bank gebrek werd gevoeld, liggen dus vooral op het gebied van het bedrijfseconomisch toezicht. Met name werd hierbij gedacht aan die tot het geven van voorschriften als bedoeld in artikel 10, die tot het geven van adviezen als bedoeld in artikel 15 en die tot het aanvragen van surséance van betaling als bedoeld in artikel 27.

Basis van de noodregeling

Vervolgens kwam de vraag ter sprake, waarom de met ingang van 1 Januari j.l. in werking getreden noodregeling niet mede is gebaseerd op artikel 9, lid 4 van de Bankwet 1948 (Memorie van Antwoord, blz. 3).

De Minister was van oordeel, dat de desbetreffende algemene vergunningen nos. 40 A tot en met 40 E alleen passen in het kader van de geldzuiveringsbepalingen. Het zou een zeer gewrongen juridische constructie zijn geweest deze mede op een artikel van de Bankwet te laten steunen, dat een algemene maatregel van bestuur voorschrijft. Zoals reeds in de Memorie van Antwoord gereleveerd, ontbreekt bovendien de mogelijkheid aan een dergelijke algemene maatregel van bestuur enige sanctie te verbinden.

Hiertegen werd opgemerkt, dat de feitelijke situatie thans zo is, dat een regeling inzake de materie bedoeld in artikel 9, lid 4 voornoemd is getroffen zonder bekrachtiging achteraf door de wetgever zoals in die bepaling wordt voorgeschreven.

De Minister wees er op, dat de reeds van 1945 daterende algemene vergunning no. 40, op grond waarvan kwalitatieve credietcontrole is uitgeoefend, stringenter was dan de gewijzigde regeling, op grond waarvan sinds 1 Januari slechts quantitative credietcontrole wordt uitgeoefend. Er is dus niet een geheel nieuwe regeling betreffende deze materie opgezet, doch de bestaande regeling is aan de omstandigheden aangepast.

Daarenboven was het onderhavige wetsontwerp eind 1950 reeds nagenoeg rijp om bij de Kamer te worden ingediend, het had de Bankraad reeds gepasseerd. Het leek dan ook minder gewenst in het vooruitzicht van een wet nog een algemene maatregel van bestuur uit te lokken. Doordat op grond van een desbetreffend advies van de Bankraad de Sociaal-Economische Raad nog moest worden gehoord, werd de gestelde datum van 1 Januari overschreden. Het was toen echter dringend noodzakelijk geworden het z.g. Korea-effect

op te vangen. Was de regeling bij algemene maatregel van bestuur getroffen, dan was een in de goedkeuringswet opgenomen sanctie wellicht pas maanden later van kracht geworden.

De meerderheid der Commissie bleef de gang van zaken betreuren. Het staat wel vast, dat de per 1 Januari ingevoerde quantitative controle stringenter is, althans materieel een scherpere werking heeft dan de tot die datum geldende regeling. De algemene maatregel van bestuur had zeer wel op korten termijn kunnen worden bekrachtigd. Thans is de laatste zin van artikel 9, lid 4 der Bankwet volstrekt krachteloos gemaakt.

De Minister vestigde de aandacht op het grote gevaar van anticipatie, dat zou hebben bestaan, indien slechts een maatregel zonder sancties getroffen was. Artikel 9, lid 4 is destijds juist in zijn huidige vorm geredigeerd ter voorkoming van anticipatie, doch deze bedoeling is niet tot haar recht gekomen door het ontbreken van een sanctie.

Hiertegen werd weer ingebracht, dat de Nederlandsche Bank vaak materieel over sancties beschikt, die ze formeel niet heeft. De banken zullen niet spoedig geneigd zijn de Nederlandsche Bank tegen zich in te nemen. Enige leden gaven dan ook als hun mening te kennen, dat zij ook na de uiteenzettingen van de Minister voorshands van oordeel bleven, dat de noodregeling beter mede had kunnen steunen op artikel 9, lid 4 der Bankwet 1948.

De Minister merkte nog op, dat hij reeds in de loop van het najaar van 1950 bij verschillende gelegenheden in de Kamer heeft aangekondigd, dat maatregelen tot afremming van de creditexpansie, gebaseerd op de geldzuiveringsvoorschriften, in voorbereiding waren. Toen is daar evenwel generlei afwijzende reactie op gevolgd.

De Nederlandsche Bank heeft uiteraard bepaalde bevoegdheden, b.v. het toekennen of ontnemen van de kwaliteit van deviezenbank, doch zij kan deze bevoegdheden bezwaarlijk gebruiken als basis voor het treffen van sancties tegen banken, die credietcontrolemaatregelen overtreden. Druk door middel van credietweigering kan de Nederlandsche Bank praktisch niet uitoefenen, gezien de tegenwoordige liquiditeit der banken. Tenslotte is in de praktijk van de geldzuivering herhaaldelijk gebleken, dat de Nederlandsche Bank de door haar voorgestane maatregelen niet kon doorzetten zonder te dreigen met strafsancities.

Gegevens omtrent de credietverlening

Naar aanleiding van de in de Memorie van Antwoord (blz. 5, 6 en 7) verstrekte cijfers werd gevraagd, hoeveel de credietverlening van de handels- en landbouwcredietbanken ultimo 1946, 1947, 1948 en 1949 beliep. Waarom is er in het jaarverslag van de Nederlandsche Bank sprake van 42 handelsbanken en de landbouwcredietbanken, op de staat op blz. 7 van 39 handelsbanken en de landbouwcredietbanken en op de staat op blz. 5 slechts van 39 handelsbanken? Men wilde deze laatste cijfers ook gaarne verstrekt zien inzake de landbouwcredietbanken.

De Minister legde de navolgende cijfers over:

	Totale credietverlening (in miljoenen gulden)	
	42 handelsbanken	landbouwcredietbanken
31 December 1946	700	305
31 December 1947	799	571
31 December 1948	870	587
31 December 1949	1 050	799

Totale credietverlening landbouwcredietbanken (in miljoenen gulden)

	stand per de ultimo	maandelijkse mutaties
November 1950	971	—
December 1950	987	+ 16
Januari 1951	995	+ 8
Februari 1951	1 007	+ 12
Maart 1951	1 010	+ 3
April 1951	1 026	+ 16
Mei 1951	1 040	+ 14
Juni 1951	1 047	+ 7

De Minister zette wat betreft de verschillen in het aantal banken uiteen, dat, zoals bij de hervatting van de publicatie der voornaamste handelsbanken in het Statistisch Bulletin van het C.B.S. is medegedeeld, de cijfers van de nieuwe reeks betrekking hebben op dezelfde banken als die, waarvan tot dusver regelmatig gegevens

werden gepubliceerd, doch dat als gevolg van de fusies, die de laatste tijd hebben plaats gevonden, het aantal instellingen is gedaald van 42 tot 39.

Het verband tussen het toezicht op het credietwezen van het wetsontwerp en dat van artikel 9 der Bankwet 1948

Gewezen werd op twee niet met elkaar in overeenstemming zijnde passages in de Memorie van Antwoord (blz. 9 en 10). De eerste passage luidt als volgt: „Dat de Bankwet 1948 slechts een controle op het credietwezen beoogt in verband met de liquiditeit en de solvabiliteit, is, naar het voorkomt, niet juist. Het toezicht op het credietwezen, waarvan in artikel 9 van de Bankwet sprake is, heeft de strekking de Nederlandsche Bank in staat te stellen de haar in het eerste lid van artikel 9 opgelegde taak uit te voeren. In het vierde lid van artikel 9 wordt in het vooruitzicht gesteld, dat dit toezicht nog nader wettelijk zal worden geregeld. De criteria, welke in het vierde lid van artikel 9 zijn opgesomd, hebben slechts betrekking op het terrein, dat, vooruitlopend op deze wettelijke regeling, reeds bij algemene maatregel van bestuur mag worden bestreken. In dit vierde lid is overigens naast „de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen” ook nog vermeld „een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening”.

De tweede passage luidt: „Thans overgaande tot de beantwoording van de gestelde vragen mogen de ondergetekenden er op wijzen, dat artikel 9, vierde lid van de Bankwet 1948 een wettelijke regeling voor het toezicht op het credietwezen in het vooruitzicht stelde zonder daarbij ten aanzien van het doel en de inhoud van een zodanige regeling bepaalde voorwaarden te stellen.”

De Minister antwoordde, dat het wetsontwerp de strekking heeft het in artikel 9, lid 3, der Bankwet 1948 bedoeld toezicht te regelen. Het wetsontwerp knoopt aan bij de opdracht in de aanhef van artikel 9, lid 4, waarin een wettelijke regeling in uitzicht wordt gesteld. Het vervolg van lid 4 regelt slechts de competentie in afwachting van de in uitzicht gestelde wet. In dat gedeelte van het vierde lid komen de hierboven geciteerde doelstellingen voor. Over de doelstellingen van het toezicht, waarover het derde lid spreekt, zwijgt het vierde lid geheel.

Overigens blijkt er meningsverschil te bestaan over de vraag, of het tweede gedeelte van artikel 9, lid 4 eng dan wel ruim moet worden uitgelegd. Huldigt men de enge opvatting, dan kan men zeggen, dat de strekking van het vierde lid is de doelstelling van het toezicht te beperken tot het bedrijfs-economische en dat de bevoegdheid om dat toezicht uit te oefenen gebonden is aan „dringende gevallen”. Huldigt men evenwel de ruime opvatting, dan gaat men er van uit, dat in lid 4 reeds zowel het bedrijfseconomisch toezicht als het sociaal-economisch toezicht is bedoeld. De woorden „in dringende gevallen” hebben dan betrekking op de procedure. Deze zienswijze kwam de Minister juist voor; zij vindt steun in de tekst van de wet. Indien slechts het bedrijfseconomisch toezicht was bedoeld, waren de woorden „en van een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening” niet opgenomen geworden. Daar komt nog bij, dat blijkens het advies van de Sociaal-Economische Raad het derde lid van artikel 9 voornoemd, gezien het belang in de tegenwoordige tijd van het girale geld, niet los mag worden gezien van het eerste lid van dat artikel.

Enige leden waren van mening, dat er een essentieel onderscheid moet worden gemaakt tussen de aangehaalde zinsnede „en van een gezonde enz.” en het sociaal-economische toezicht. Het criterium van een gezonde en op juiste beginselen van bankbeleid berustende credietverlening maakt geen sociaal-economisch toezicht mogelijk, dit heeft uitsluitend betrekking op de credietinstellingen elk voor zich. In lid 4 wordt zeer zeker op het bedrijfseconomisch toezicht gedoeld.

Andere leden merkten op, dat het hier inderdaad gaat om de vraag, of genoemd criterium alleen moet worden getoetst aan het beleid van een bepaalde instelling uit het oogpunt van eigen doelstelling dan wel aan de uitkomsten van het beleid van een zodanige instelling gezien uit het oogpunt van het kader, waarbinnen dat beleid zich in het algemeen belang heeft te bewegen. Ook al staat men de enge interpretatie van lid 4 voor, dan nog doet zich de vraag voor, of het in lid 3 en in de aanhef van lid 4 bedoelde toezicht dienovereenkomstig eng moet worden geregeld.

Een dezer leden wees er ook op, dat hij zijn amendement op artikel 9, lid 4, houdende een ruimere strekking van deze bepaling en de verbinding daaraan van een sanctie, destijds op grond van buiten deze gedachtenwisseling liggende oorzaken heeft ingetrokken. Blijkens de Memorie van Antwoord (blz. 10) op het Voorlopig Verslag nopens de ontwerp-Bankwet 1948 was de Minister toen al van mening, dat de meer aangehaalde zinsnede ook het sociaal-economisch toezicht omvat.

Tenslotte bracht de Minister nog naar voren, dat het in deze zinsnede voorkomende woord „bankbeleid”, destijds is opgenomen bij wijze van vertaling van de in de wetenschappelijke literatuur veel gebezigde uitdrukking „banking policy”, waaraan steeds een ruime betekenis wordt toegekend.

Het verband tussen de omvang van de chartale en de girale geldsomloop

In verband met het voorgaande werd gevraagd, of het niet nodig is tevens uitvoering te geven aan artikel 17 der Bankwet 1948 (Memorie van Antwoord, § 7), wanneer men het toezicht op het credietwezen wil regelen. Hangen de begrenzing van het girale geld en van de onmiddellijk opeisbare schuld der Nederlandsche Bank niet zo nauw samen, dat deze niet afzonderlijk kunnen worden geregeld?

De Minister beaamde, dat het in de monetaire politiek op beheersing van de totale geldcirculatie, zowel dus van de chartale als van de girale geldsomloop, aankomt. Het gaat hier ten eerste om de vraag, of één regeling dient te worden getroffen terzake van beide onderdelen der geldcirculatie dan wel twee aparte regelingen in het leven moeten worden geroepen. In de Bankwet wordt het laatste verondersteld; deze wet behandelt de materie immers in twee afzonderlijke artikelen (9 en 17), die elk een nadere wettelijke regeling voorschrijven. Stelt men zich op het laatste standpunt, dan kan men zich nog afvragen, of het noodzakelijk is, dat beide regelingen tegelijk worden getroffen.

Het gevaar van een overmatige geldhoeveelheid kan zowel ontstaan ten gevolge van toeneming van de bankbiljettencirculatie als tengevolge van vermeerdering van de hoeveelheid giraal geld. Aangezien de Nederlandsche Bank praktisch gesproken zelf geen credieten aan het bedrijfsleven verleent, is het gevaar van een overmatige bankbiljetten circulatie in hoofdzaak in de publieke sector gelegen. Het verhoeden hiervan is een zaak van gezonde Overheidsfinanciën, met name van een sluitende kasbegroting van het Rijk. Deze materie wordt bestreken door de begrotingswetgeving en de controle van de Staten-Generaal. Niettemin kan men zich op het standpunt stellen, dat er toch aan de direct opeisbare schuld der Nederlandsche Bank een grens behoort te worden gesteld. Een bruikbare grens is echter moeilijk te vinden; een daartoe ingestelde commissie zoekt nog naar een oplossing. In sommige landen, o.a. Zweden, heeft men afgezien van het stellen van een grens.

De omvang van het girale geld wordt primair beheerst door de credietverlening aan het bedrijfsleven en niet door de Overheidsfinanciën. In tal van landen zijn hieromtrent sinds geruime tijd regelingen getroffen, terwijl in deze landen niet steeds daarnaast de opeisbare schuld van de circulatiebank is begrensd. In afwachting van een dergelijke begrenzing behoeft men dus allerminst af te zien van een regeling inzake de omvang van het girale geld.

Een der leden merkte hierbij op, dat de artikelen 9 en 17 voornoemd in een verschillend vlak liggen. In artikel 9 is meer sprake van een bepaald beleid, in artikel 17 van het stellen van een grens.

De Minister sloot zich hierbij aan. Artikel 17 schrijft slechts het stellen van een plafond voor, waarbeneden gemanipuleerd kan worden, terwijl in artikel 9 geen sprake is van het stellen van een plafond maar van het beheersen van tendenties.

Naar aanleiding hiervan werd opgemerkt, dat artikel 9 toch een doelstelling aangeeft, welke in artikel 17 wordt uitgewerkt.

De Minister wees er op, dat de Nederlandsche Bank op grond van het eerste lid van artikel 9 de verantwoordelijkheid draagt voor de geldcirculatie, welke zij slechts kan realiseren door invloed uit te oefenen op de Regering met betrekking tot het financiële beleid en door controle op de banken met betrekking tot het credietbeleid. Overigens vestigde de Minister er de aandacht op, dat de in omloop zijnde hoeveelheid bankpapier ten gevolge van de betalingsgewoonten samenhangt met het volume van het bankcrediet. Bij een bepaalde hoeveelheid giraal geld past binnen zekere grenzen een bepaalde hoeveelheid chartaal geld. Ook teneinde de bankbiljettencirculatie te kunnen controleren, dient de Nederlandsche Bank dus controle op het girale geld uit te oefenen.

De splitsing van de regeling in een blijvend bedrijfseconomisch en een tijdelijk sociaal-economisch toezicht

Enige leden wilden gaarne vernemen, of de regeling niet zou kunnen worden gesplitst in een blijvend bedrijfseconomisch toezicht, ook voor zover daarvoor credietrestrictie vereist is, en een tijdelijk sociaal-economisch toezicht. Wellicht zou ook kunnen worden volstaan met een tijdelijk sociaal-economisch toezicht.

De Minister zette uiteen, dat een bedrijfseconomisch toezicht, dat ook credietrestrictie omvat, zich volledig laat herleiden tot een toe-

zicht op de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen. Het laat zich in het algemeen niet indenken, dat door de credietinstellingen ook nog op andere overwegingen dan handhaving van solvabiliteit en liquiditeit geen crediet zal worden verleend; wegens het privaats-economisch doel dezer instellingen en de bestaande onderlinge concurrentie kunnen overwegingen van monetaire aard hier geen rol spelen. Bovendien zou zich, indien de instellingen zouden besluiten slechts crediet te verlenen volgens gezamenlijk vastgestelde richtlijnen, gegrond op bepaalde monetaire inzichten, het gevaar van een zekere kartellisatie kunnen voordoen. Er is geen enkele garantie, dat die inzichten zouden stroken met die van de Overheid, respectievelijk die van de Centrale Bank op dit gebied.

De vraag inzake de mogelijkheid van een uitsluitend tijdelijk sociaal-economisch toezicht komt neer op de vraag, of het blijvend sociaal-economisch toezicht niet kan worden beperkt tot een hanteren van de middelen van de open marktpolitiek en de discontoschroef. Deze laatste vraag kan sinds de in het wetsontwerp aangebrachte wijziging in het kort aldus worden geformuleerd: kan ook niet aan de daarin opgenomen bevoegdheid tot kwantitatieve credietrestrictie een tijdelijk karakter worden verleend?

De Minister was van oordeel, dat deze blijvend moet zijn. Het middel van open marktpolitiek is in ons land moeilijk te hanteren. In sommige andere landen worden door de Centrale Bank aan de banken staatsobligaties verkocht om zodoende hun liquide middelen te beperken. Hier te lande is het evenwel niet gebruikelijk, dat de banken grote portefeuilles staatsobligaties aanhouden en dit is ook niet gewenst, gezien de structuur van het Nederlandse bankwezen.

Het discontomiddel kan alleen effectief werken, indien de banken ten behoeve van de credietverlening hun liquide positie moeten versterken door het doen van een beroep op de Nederlandsche Bank. De liquiditeit van de banken is thans evenwel zeer groot. Zou dit een tijdelijk verschijnsel zijn, dan zou in dit opzicht met een tijdelijke regeling kunnen worden volstaan, zou het evenwel een structuurverschijnsel zijn geworden, dan is een blijvende regeling noodzakelijk.

Vele internationale deskundigen op monetair gebied zijn van mening, dat de liquiditeit van de banken als een structuurverschijnsel moet worden gezien. Zelfs al zou echter vaststaan, dat men hier slechts met een tijdelijk verschijnsel te doen heeft, dan nog kan credietbeperking niet worden gemist, aangezien anders als enig middel het opschroeven van het disconto zou overblijven, hetgeen sociaal en economisch niet aanvaardbaar is te achten. De rentestandaard zou dan te hoog kunnen oplopen, de enige rem mag niet liggen in een steeds duurder maken van het geld. Bovendien gaat men hoe langer hoe meer twijfelen aan de effectiviteit van dit middel, aangezien het inzicht veld wint, dat bij een inflatoire ontwikkeling het opnemen van crediet ook tegen een hoge rente toch nog voordelig is. Sociaal-economisch aanvaardt men dit middel niet meer met het oog op de rente als kosten- en als inkomstenfactor. Bezien als kostenfactor komt het laten oplopen van de rentevoet neer op een credietselectie naar financiële kracht. Bezien als inkomstenfactor moet het ontoelaatbaar worden geacht in de huidige tijd, waarin een zekere leiding van de inkomensverdeling plaats vindt, een bepaalde groep van de bevolking van een uitsluitend op economische gronden hoog opgevoerde rentevoet te laten profiteren.

Concluderende kan dus gezegd worden, dat het niet aanvaardbaar is zich te beperken tot de discontoschroef als enig middel; de credietrestrictie dient een blijvend bestanddeel te worden van het monetaire beleid. Deze zienswijze is in vrijwel alle moderne ontwikkelde landen aanvaard, het gaat slechts om de wijze, waarop en de mate waarin het middel van credietrestrictie wordt gehanteerd.

Een der leden bleef van gevoelen, dat het bedrijfseconomisch toezicht blijvend dient te worden geregeld en het sociaal-economisch toezicht tijdelijk. Zodoende zullen de twee wijzen van toezicht ook minder dooreenlopen. In de huidige redactie van het wetsontwerp is de kwalitatieve controle, ook voor zover deze benodigd is voor het bedrijfseconomisch toezicht, slechts tijdelijk. Dit lijkt onjuist; indien een dergelijke controle voor het bedrijfs-economisch toezicht noodzakelijk is, dient deze blijvend te zijn.

Men kan zich ook afvragen, of het wellicht aanbeveling zou verdienen het bedrijfseconomisch toezicht geheel uit het wetsontwerp te verwijderen, ten einde dit tot stand te doen komen in behoorlijke overeenstemming met het naastbetrokken bedrijfsleven. Deze is thans slechts in zeer bescheiden mate aanwezig; het bedrijfsleven is bereid zich bij een regeling van het bedrijfseconomisch toezicht neer te leggen.

Van meer belang nog is de vraag, of het sociaal-economisch toezicht niet in zijn geheel tijdelijk kan worden geregeld. Een aantal serieuze deskundigen staat op het standpunt van de Minister, een aantal anderen is het hiermede evenwel niet eens. Het is echter de vraag, of het bepaald noodzakelijk is, dat tussen de twee mogelijk-

heden reeds thans definitief wordt gekozen. Het zou wellicht aanbeveling kunnen verdienen deze beslissing voorlopig uit te stellen, zonder evenwel het materiële belang, waar het voor het huidige oogenblik om gaat, te schaden, hetgeen zou kunnen geschieden door het verlangde instrumentarium voor credietbeperking tijdelijk te verlenen. Hier komt nog bij, dat de in het wetsontwerp gevraagde bevoegdheid de vorm heeft van een ver gaande blanco volmacht. Het lijkt de voorkeur te verdienen eerst definitief te beslissen, hoe zal moeten worden gekozen, wanneer met deze materie wat meer ervaring is opgedaan.

Concluderende komt het derhalve gewenst voor de gevraagde bevoegdheden een voorlopig karakter te geven in afwachting van hetgeen op grond van de verdere ontwikkeling nodig zal blijken.

De Minister wees er nogmaals op, dat de gedachte, dat de credietrestrictie in monetaire zin ook zou kunnen worden gehanteerd uit een oogpunt van bedrijfseconomisch toezicht op een misverstand berust. Deze credietrestrictie ligt als zodanig geheel in de sfeer van het sociaal-economisch toezicht. Niet valt in te zien, hoe de uit het oogpunt van bedrijfseconomisch toezicht te stellen normen anders gehanteerd zouden kunnen worden dan ten behoeve van de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen.

Het is niet mogelijk het gehele bedrijfseconomisch toezicht uit het wetsontwerp te lichten, aangezien ten behoeve van het sociaal-economisch toezicht in ieder geval een aantal bepalingen van organisatorische en administratieve aard van node is, met name de registratie. Voorts zijn voor het sociaal-economisch toezicht de gegevens noodzakelijk, welke voortvloeien uit het bedrijfseconomisch toezicht. Ecartering van het bedrijfseconomisch toezicht zou de bepalingen betreffende registratie en verstrekking van gegevens derhalve onaangestaan moeten laten, terwijl de Nederlandsche Bank met de beschikking over deze gegevens niet zou kunnen optreden tegen credietinstellingen, wier solvabiliteit en liquiditeit gevaar loopt, doch deze slechts zou kunnen adviseren. Dit achtte de Minister zeer ongewenst.

Wat betreft het uitstellen van de beslissing inzake een tijdelijk of een blijvend sociaal-economisch toezicht, merkte de Minister op, dat men formeel nimmer zal kunnen vermijden terzake een beslissing te nemen. Het sociaal-economisch toezicht zal immers of tijdelijk of blijvend moeten worden geregeld. Niettemin kan worden erkend, dat het wel mogelijk is een zodanige formulering te vinden, dat materieel thans geen definitieve beslissing terzake wordt genomen en wel door het opnemen van een desbetreffende clause in de considerans. Een zodanige oplossing zou met het oog op het karakter van blanco volmacht, waarin de gevraagde bevoegdheden zijn gekleed, ook het voordeel hebben, dat thans niet wordt beslist over de vraag, of dergelijke bevoegdheden ook onder normale omstandigheden nodig zijn. Indien deze weg zou worden gevolgd, zou evenwel aan de gehele wet een tijdelijk karakter moeten worden verleend, aangezien ook de wijze, waarop het bedrijfseconomisch toezicht zal worden uitgeoefend kan blijken voor verbetering in aanmerking te komen en men op deze wijze de quaestie van de definitieve regeling van het toezicht en daarmee de strijdvragen duidelijk open laat.

De Minister verklaarde zich bereid deze mogelijkheid in ernstige overweging te nemen, indien men er in zou slagen een geëigende redactie te vinden voor de hierboven genoemde motivering. Ter gedachtenbepaling zou b.v. in de considerans na de eerste overweging een tweede overweging kunnen worden opgenomen, luidende: overwegende, dat het wenselijk is de gelding van deze bepalingen, in afwachting van de ervaringen met haar toepassing op te doen, vooralsnog aan een bepaalde tijdsduur te binden.

De Minister verklaarde nog persoonlijk aan een dergelijke wijziging geen behoefte te hebben doch hier vooralsnog evenmin overwegende bezwaren tegen te koesteren.

Het hiervoor aan het woord zijnde lid vroeg, of de kwalitatieve credietrestrictie uitsluitend zal worden gebezigd ten behoeve van het sociaal-economisch toezicht.

De Minister verwees naar artikel 10, lid 5, letter *b*, op grond waarvan een zekere verhouding tussen de eigen middelen en de verleende credieten kan worden voorgeschreven. Dit is geen formele credietbeperking in monetaire zin, doch komt materieel uiteraard wel op beperking van de credietmogelijkheden neer.

Het eerder aan het woord zijnde lid leidde hieruit af, dat de in artikel 10, lid 5, letters *a* en *b* opgenomen voorschriften ten behoeve van beide soorten van toezicht zullen worden gebruikt, terwijl de in artikel 10, lid 5, letters *c* en *d* opgenomen voorschriften uitsluitend ten behoeve van het sociaal-economisch toezicht zullen worden aangewend. Niet duidelijk was het dit lid echter, hoe de in de letters *c* en *d* opgenomen voorschriften ten behoeve van het bedrijfseconomisch toezicht kunnen worden gemist. Indien dit echter het geval is, zou het aanbeveling verdienen artikel 10 in dier voege te splitsen.

De Minister zette uiteen, dat de Nederlandsche Bank bij de onder *c* opgenomen voorschriften in de eerste plaats denkt aan het sociaal-economische aspect. Door de woorden „credieten die een bepaalde omvang te boven gaan” bevat *c* echter ook de mogelijkheid tot bedrijfseconomische algemene voorschriften.

Een ander lid der commissie merkte op, dat de onder *a* en *b* opgenomen voorschriften echter ook zullen kunnen worden gehanteerd ten behoeve van het sociaal-economisch toezicht.

De Minister antwoordde, dat de onder *a* en *b* opgenomen voorschriften voor beide vormen van toezicht zullen kunnen worden aangewend.

Punt *d* bevat in hoofdzaak de mogelijkheid tot bedrijfseconomische voorschriften met betrekking tot beleggingen van spaar- en boerenleenbanken.

Splitsing van artikel 10 ten aanzien van het sociaal-economisch en het bedrijfseconomisch toezicht is technisch wel mogelijk.

Het lid, dat aanvankelijk ecartering van het gehele bedrijfseconomisch toezicht bepleitte, wees er nog op, dat in dat geval de Nederlandsche Bank generlei verantwoordelijkheid zou dragen voor het beleid der credietinstellingen, zodat het niet gebruik maken van door haar verkregen gegevens niets meer terzake zou doen. Gezien evenwel de nadere oplossing, die de Minister voor ogen staat, was dit lid bereid deze suggestie te laten vallen. De door de Minister gesuggereerde formulering van de considerans leek dit lid ernstige overweging waard, waarbij er dan vanuit moet worden gegaan, dat men het er over eens is, dat de „strijdvraag” thans naar beide kanten open blijft.

Een ander lid zou er de voorkeur aan geven, indien de gehele wet een blijvend karakter kreeg. Zodoende zou het bedrijfseconomisch toezicht blijvend zijn en het instrumentarium voor het sociaal-economisch toezicht, dat toch slechts in bijzondere omstandigheden zal worden uitgeoefend, steeds gereed zijn voor onmiddellijke aanwending. Dit lid had derhalve geen behoefte aan de gesuggereerde wijziging, doch hiertegen ook geen overwegend bezwaar, gezien de omstandigheid, dat het hier een nieuwe materie betreft.

De overige leden der commissie wilden zich hun eindoordeel voorbehouden. Dit zal ook afhangen van de termijn, gedurende welke de wet zal werken.

Naar aanleiding van deze laatste opmerking werd door enige leden het tijdstip van 1 Januari 1955 genoemd, hetwelk thans reeds in het gewijzigd ontwerp is aangehouden voor de kwantitatieve controle.

De Minister besloot met er op te wijzen, dat periodieke revisie van de krachtens artikel 10 gegeven voorschriften gewenst zal zijn. In lid 1 is reeds de bepaling opgenomen, dat zij nimmer langer zullen kunnen gelden dan één jaar. Desgewenst zal men t.z.t. ook het blanco karakter van de volmacht tot wijziging dezer voorschriften opnieuw kunnen bezien.

Verhouding van de thans gevraagde machtiging tot die welke de wetgever heeft verstrekt in artikel 9 van de Bankwet 1948

Opgemerkt werd, dat in artikel 9, lid 4 der Bankwet 1948 bij het geven van voorschriften bekrachtiging door de wetgever wordt voorgeschreven, terwijl dit in artikel 10 van het wetsontwerp niet het geval is. Dit laatste is dus ruimer gesteld.

De Minister was van oordeel, dat de materie vervat in het wetsontwerp niet ruimer is dan die bedoeld in artikel 9, lid 4 voornoemd, indien men deze laatste bepaling ruim opvat. Hij verwees naar eerder in dit verslag (blz. 5) daaromtrent opgenomen beschouwingen.

Voorts bedenke men, dat de procedure van artikel 9, lid 4 ontworpen is in afwachting van een regeling bij de wet. Als deze er zijn zal, is bekrachtiging derhalve niet nodig; de wetgever machtigt de Kroon in de wet zelf. In een machtigingsontwerp past geen bekrachtiging achteraf.

Te meer is dit niet het geval, aangezien de concretisering van het toezicht door de Nederlandsche Bank op losse schroeven zou komen te staan, wanneer elke maatregel van de Bank nog zou moeten worden bekrachtigd. Men weet dan niet waar men aan toe is. De Bank moet snel kunnen optreden, wijzigingen op korte termijn kunnen noodzakelijk zijn. Zelfs is het denkbaar, dat een genomen maatregel nog ter bekrachtiging bij de Staten-Generaal aanhangig is, terwijl inmiddels weer een volgende maatregel noodzakelijk is geworden. De aard van de materie leent zich derhalve heel slecht voor bekrachtiging.

Enige leden bleven van mening, dat de in het ontwerp gevraagde machtiging wezenlijk verder gaat dan die in artikel 9, lid 4 der Bankwet verstrekt.

Een ander lid sloot zich bij deze opvatting aan. De Minister gaat er van uit, dat het wetsontwerp gebaseerd is op artikel 9, lid 3 der Bankwet. Het staat echter geenszins vast, dat de wetgever zich

destijds zulk een blanco volmacht heeft gedacht. Hiervan uitgaan is niet anders dan anticipatie.

Weer een ander lid was van oordeel, dat de financiële en economische verhoudingen zo snel kunnen veranderen, dat de wetgever bij de vaststelling van artikel 9, lid 3 der Bankwet niet anders kan hebben bedoeld dan een toezicht krachtens een ver gaande volmacht.

De Minister merkte nog op, dat de in artikel 10 van het wetsontwerp neergelegde volmacht in één zeer belangrijk opzicht beperkter is dan die vervat in artikel 9, lid 4 der Bankwet. In deze laatste bepaling wordt geen enkel instrument genoemd, in artikel 10 van het wetsontwerp echter wel.

Het opnemen in het wetsontwerp van de mogelijkheid tot stimulering van de geldscheppende functie van de banken

Een der leden wilde gaarne vernemen, waarom, indien een blijvende regeling noodzakelijk wordt geacht ter nivellering van het conjunctuurverloop (Memorie van Antwoord blz. 11), in het ontwerp naast de mogelijkheid van beperking van de geldscheppende functie van de banken ook niet die tot stimulering van die functie is opgenomen met het oog op deflatie in tijden van depressie.

De Minister begon met er op te wijzen, dat men er bij het stellen van deze vraag klaarblijkelijk van uitgaat, dat het mogelijk is door middel van monetaire maatregelen het conjunctuurverloop te temperen, een standpunt, waarmede hij zeer wel kon instemmen.

Het wetsontwerp laat wel degelijk bevordering van een expansieve credietpolitiek toe. Ten tijde van deflatie kunnen de credietplafonds hoog en de liquiditeitspercentages en verplichte kasreserves laag worden gesteld, waardoor ruimere credietverlening mogelijk wordt gemaakt. De credietverlening op zichzelf kan uiteraard niet worden opgedrongen, slechts kan hiervoor ruimte worden geschapen.

Het hiervoor aan het woord zijnde lid merkte op dat het wetsontwerp blijkens de Memorie van Antwoord (blz. 3), aanvankelijk uitsluitend is opgezet ter bestrijding van de inflatie, thans moet er blijkbaar een ruimere strekking aan worden toegekend.

De verhouding tussen het wetsontwerp en de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie

Naar aanleiding van de desbetreffende beschouwing in de Memorie van Antwoord (blz. 12), had een der leden gaarne de verhouding tussen het wetsontwerp en de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, in het bijzonder voor zover betreft het bedrijfseconomisch toezicht, aan een nadere bespreking willen onderwerpen. Nu zich evenwel de mogelijkheid voordoet, dat het gehele toezicht slechts tijdelijk zal worden geregeld, kan deze aangelegenheid wellicht beter diepgaand in beschouwing worden genomen, wanneer een blijvende regeling voor het bedrijfseconomisch toezicht wordt getroffen.

De Minister achtte het niet onmogelijk, dat de Nederlandse Spaarbankbond, de Vereniging voor de Effectenhandel en enkele andere organisaties zich zo zullen ontwikkelen, dat het bedrijfseconomisch toezicht daaraan geheel kan worden overgelaten. De Bankwet 1948 draagt het bedrijfseconomisch toezicht evenwel op aan de Nederlandsche Bank, welke dit weliswaar weer kan delegeren, doch op deze wijze komt een andere constructie tot stand dan op grond van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Wil men deze laatste tot stand brengen dan zal men de Bankwet moeten wijzigen.

De redenen op grond waarvan de voorschriften van de Nederlandsche Bank door de Minister van Financiën moeten worden goedgekeurd

Enige leden wezen er op, dat het toezicht blijkens de Memorie van Antwoord (blz. 15) zelfstandig door de Nederlandsche Bank zal worden uitgeoefend. Zij vroegen zich af, of de verschillende bepalingen, op grond waarvan de voorschriften der Bank door de Minister van Financiën moeten worden goedgekeurd, dan niet beter kunnen worden geschrapt. Zodoende zou het beroep op de Kroon meer werkelijke betekenis krijgen.

De Minister antwoordde, dat de hierbedoelde bepalingen in hoofdzaak vervat zijn in artikel 10. De in dit artikel bedoelde algemene voorschriften zijn van zodanig gewicht, dat Ministeriële goedkeuring daarbij niet kan worden gemist ter coördinatie van de monetaire politiek van de Regering en die der Nederlandsche Bank. Indien geen goedkeuring op deze voorschriften van de Nederlandsche Bank zou zijn vereist, zouden die alleen zijn te corrigeren door het geven van aanwijzingen aan de Nederlandsche Bank op grond van de Bankwet. Dit kan echter slechts achteraf geschieden, de gewraakte voorschriften zijn dan al uitgevaardigd. De thans voorgestelde preventieve coördinatie verdient de voorkeur. Het zou het prestige van de Nederlandsche Bank schaden om achteraf te worden gedesavouéerd.

Hiertegen werd opgemerkt, dat de Nederlandsche Bank ten gevolge van met de Minister van Financiën gepleegd vooroverleg toch wel

steeds met de financiële en monetaire politiek der Regering bekend zal zijn.

De Minister wees er op, dat bij gebrek aan goedkeuring slechts een aanwijzing achteraf mogelijk zal zijn in de gevallen, dat de Nederlandsche Bank zich niet met de monetaire politiek der Regering kan verenigen. Bovendien heeft goedkeuring het voordeel, dat zodoende ook andere Ministers bij de materie worden betrokken.

Een der leden was het niet duidelijk, waarom de eerder aan het woord zijnde leden tegen de goedkeuring gekant zijn, indien zij er van uitgaan, dat toch vooroverleg plaats vindt tussen de Minister van Financiën en de Nederlandsche Bank.

Bovendien heeft goedkeuring het voordeel, dat duidelijk komt vast te staan, wie voor de genomen maatregelen verantwoordelijk is tegenover de Staten-Generaal.

Hiertegen werd opgemerkt, dat de regeringspolitiek in geval van een conflict met de Nederlandsche Bank eerst zal worden bepaald, nadat bij het vooroverleg van een verschil van mening is gebleken.

Het materiële bezwaar waar het hierom gaat is evenwel gelegen in het feit, dat thans tegen de hierbedoelde voorschriften geen beroep mogelijk is.

Weer een ander lid was van oordeel, dat de rechtszekerheid door goedkeuring vooraf zal worden verhoogd. Bovendien komt dan vast te staan, wie tegenover de Staten-Generaal verantwoordelijk is. Ook voor het naastbetrokken bedrijfsleven verdient het vooraf inschakelen van de Minister, als nog geen voorschriften zijn gegeven, de voorkeur boven het toekennen van een beroepsrecht op de Minister achteraf.

Het toezicht op de handelsbanken

Enige leden wezen er op, dat blijkens de Memorie van Antwoord (blz. 17) delegatie van het bedrijfseconomisch toezicht op de spaarbanken aan de Spaarbankbond en op de landbouwcredietbanken aan de centrale landbouwcredietinstellingen mogelijk wordt geacht, doch dat delegatie van het toezicht op de handelsbanken a priori wordt uitgesloten. Zij wilden gaarne de reden hiervan vernemen.

De Minister zette uiteen, dat er tot dusver nimmer sprake is geweest van een centrale instelling voor de handelsbanken. Deze hebben steeds de Nederlandsche Bank gezien als hun centrale controlerende instelling. Door de schepping van een nieuwe centrale instelling voor de handelsbanken zou het historisch groeiproces worden verbroken, waarmede geen enkel belang zou zijn gediend.

Hiertegen merkten de eerdergenoemde leden op, dat de omstandigheden thans geheel anders komen te liggen. Het laat zich zeer wel indenken, dat de handelsbanken b.v. behoefte zullen gevoelen aan het gezamenlijk doen inzamelen van de gegevens, die door hen moeten worden verstrekt. Een dergelijke mogelijkheid dient niet reeds nu a priori te worden uitgesloten.

Wel konden deze leden zich indenken, dat het als een bezwaar tegen een eventuele centrale instelling voor de handelsbanken zou kunnen worden gevoeld, dat door deze een zeer sterke machtspositie zou kunnen worden ingenomen.

De Minister ontkende, dat delegatie van het bedrijfseconomisch toezicht op de handelsbanken a priori wordt uitgesloten. Afgezien van de vraag, of het in verband met de structuur en de functie der handelsbanken niet beter is dit toezicht ook in de toekomst bij de Nederlandsche Bank te laten, sloot hij zich aan bij het zo juist vermelde bezwaar.

De wijze van totstandkoming van de voorschriften bedoeld in artikel 10, lid 1.

Gevraagd werd, of het geen aanbeveling zou verdienen te bepalen, dat slechts voorschriften zullen kunnen worden gegeven in overeenstemming met een erkend representatief orgaan van het naastbetrokken bedrijfsleven. Wordt geen overeenstemming verkregen, dan zouden de voorschriften bij de wet dienen te worden vastgesteld, voor zover betreft het bedrijfseconomisch toezicht. Voor wat betreft het sociaal-economisch toezicht, dat altijd wel een dringender karakter zal dragen, zouden de voorschriften in dat geval kunnen worden gegeven bij algemene maatregel van bestuur of bij verordening van de Nederlandsche Bank, welke regelingen dan achteraf bij de wet zouden dienen te worden bekrachtigd.

De Minister wees er op, dat deze vraag reeds in de Memorie van Antwoord is behandeld (blz. 21 en 22). Hij wilde aan het aldaar gestelde nog toevoegen, dat het van belang is de uitdrukkingen „in overeenstemming met”, „in overleg met” en „na overleg met” goed uiteen te houden. De Commissie voor de Wetgevingstechniek heeft geadviseerd de uitdrukking „in overleg met” niet meer te bezigen, in plaats hiervan dient uitsluitend te worden gesproken van „in overeenstemming met”, welke laatste uitdrukking inhoudt, dat bij verschil van mening geen regeling tot stand kan komen. Hiertegenover staat de uitdrukking „na overleg met”, welke inhoudt, dat ook bij gebleken

verschil van mening toch een regeling kan worden getroffen. In het herziene wetsontwerp is overleg voorgeschreven; de eis van overeenstemming zou in strijd zijn met de verantwoordelijkheid van de Regering.

Voorts zou het een staatsrechtelijk bezwaar van overwegende aard vormen om de beslissing omtrent de vraag, of een regeling bij Koninklijk besluit dan wel bij de wet zal worden getroffen, over te laten aan het bedrijfsleven. De Regering zou zodoende in een onmogelijke positie worden geplaatst. Slechts de Staten-Generaal of de Regering dienen uit te maken, of een regeling bij Koninklijk besluit dan wel bij de wet dient te worden getroffen.

Naar aanleiding hiervan wees een der leden er op, dat de uitdrukking „in overleg met” wordt gebezigd in lid 4 van artikel 10. Welke betekenis dient hieraan te worden toegekend?

De Minister zette uiteen, dat het hier een enigszins andere casuspositie betreft, nl. overleg tussen de ministers onderling. De betekenis van de uitdrukking is hier, dat de quaestie bij verschil van mening tussen de ministers aan de Ministerraad zal worden voorgelegd. Zou hier de uitdrukking „na overleg” worden gebezigd, dan zou de Minister van Financiën alleen kunnen beslissen. Zou echter de uitdrukking „in overeenstemming met” worden gebezigd, dan zou een der betrokken ministers desgewenst de gehele regeling kunnen tegenhouden.

Overgaande tot het eigenlijk hier in het geding zijnde vraagstuk — de regeling van de in artikel 10, lid 1 neergelegde procedure in verband met de ver gaande machtiging, welke in dat artikel is vervat — wees een der leden er op, dat er zich op staatsrechtelijk gebied een niet onbelangrijk precedent heeft voorgedaan, te weten in de Wet op de Bedrijfsorganisatie. De wetgever heeft de door de Minister gewraakte procedure daarin, wat betreft de instelling van een organisatie voor een gehele bedrijfstak, op voorstel van de Regering neergelegd. Het is trouwens ook niet duidelijk, waarom de wetgever niet zou kunnen bepalen, dat een regeling, die in het bijzonder een bepaalde bevolkingsgroep betreft, slechts bij de wet zal behoeven te worden vastgesteld, indien die groep het met de ontworpen regeling niet eens is.

Wel is er aanleiding te dezer zake te onderscheiden tussen een regeling in zake het bedrijfseconomisch toezicht en een regeling in zake het sociaal-economisch toezicht. De eerste ligt meer in het vlak van het bedrijfsleven dan de tweede. Hiermede rekening houdend zou men tot een constructie kunnen komen, waarbij voor een regeling in zake het bedrijfseconomisch toezicht overeenstemming met het naastbetrokken bedrijfsleven wordt vereist, bij gebreke waarvan de materie bij de wet dient te worden geregeld. Veel spoed is hier immers niet geboden. De regeling in zake het sociaal-economisch toezicht gaat ver uit buiten het vlak van het bedrijfsleven en behoort meer tot de directe Overheidstaak. Niettemin dient ook hierbij te worden vastgehouden aan het vereiste van rechtszekerheid. Op die grond lijkt voor deze categorie van voorschriften overeenstemming met de Bankraad gewenst. Bij gebreke hiervan zouden de voorschriften kunnen worden gegeven bij verordening van de Nederlandsche Bank onder goedkeuring van de Minister van Financiën en met bekrachtiging achteraf door de wetgever, een en ander met het oog op de hier vereiste spoed.

De Minister was van oordeel, dat het aangehaalde voorbeeld van de Wet op de Bedrijfsorganisatie wel zeer ver af staat van de hiet in het geding zijnde materie. De voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie gekozen procedure laat zich zeer goed indenken voor een institutionele regeling. Het te scheppen orgaan kan van groot belang zijn voor later te treffen maatregelen. Het gaat daarbij echter niet om de maatregelen zelf, waaraan de bedrijfsgenoten gebonden zijn. Bij de onderhavige materie gaat het om het materiële regeringsbeleid, dat in een geheel ander vlak ligt en van hogere orde is. De voorgestelde procedure zou dan ook een volkomen nieuw element in ons staatsrecht brengen, aangezien men zich hier op een geheel ander terrein beweegt dan bij de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Een ander bezwaar is, dat het moeilijk zal zijn onderscheid te maken tussen een regeling in zake het bedrijfseconomisch toezicht en een regeling in zake het sociaal-economisch toezicht. Zoals reeds is gebleken kunnen de voorschriften bedoeld in lid 5 ten behoeve van beide soorten toezicht worden gehanteerd. Gevreesd moet worden, dat vele procedures zullen worden aanhangig gemaakt, wanneer zal worden getracht een bepaalde concrete maatregel zo scherp in te delen. De rechter zou bevoegd zijn te toetsen, in hoeverre een bepaald voorschrift ressorteert onder het bedrijfseconomisch toezicht en in hoeverre onder het sociaal-economisch toezicht.

Aangaande de eis van overeenstemming met betrekking tot het bedrijfseconomisch toezicht kan men zich voorts afvragen, met wie die overeenstemming zou moeten worden verkregen. Met de meerderheid van de credietinstellingen dan wel met de Nederlandsche Ban-

kiersvereniging, welke is georganiseerd op basis van vrijwillig lidmaatschap? Een meerderheid van toevallig georganiseerden zou dan beslissen. Indien men deze kant op wil, zal men dienen te wachten op de totstandkoming van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie met verplichte aansluiting.

Wat de procedure aangaande het sociaal-economisch toezicht betreft dient te worden bedacht, dat de Bankraad in het leven is geroepen als adviescollege. Zou de kleinst mogelijke meerderheid van deze raad het eens zijn met de ontworpen regeling, dan kan die zonder meer door de Nederlandsche Bank worden getroffen. Zou een dergelijke meerderheid zich er echter tegen verklaren, dan zou bekrachtiging bij de wet dienen plaats te vinden. Het is zeer de vraag, of het wel juist zou zijn een adviescollege bij meerderheid te doen beslissen; de voorgestelde procedure zou geweld aandoen aan het adviserend karakter van de Bankraad.

Bovendien zou volgens de voorgestelde procedure wederom bekrachtiging achteraf dienen plaats te vinden, waartegen zoals reeds eerder is gebleken, vele bezwaren zijn in te brengen. (Zie blz. 4 en 9 van dit verslag.)

Een der leden noemde ook nog de contingenteringswet als voorbeeld van een machtigingswet met bekrachtiging achteraf. Thans kan in het geheel niet worden voorzien, hoe van de machtiging zal worden gebruik gemaakt. De eis van overeenstemming geeft een zekere waarborg. Bekrachtiging achteraf bij de wet is veel effectiever dan de normale parlementaire contrôle.

Dit lid sprak er voorts zijn leedwezen over uit, dat in het geheel niet is gerept van de ingrijpende betekenis, die de voorschriften niet alleen voor de credietinstellingen, maar ook voor de credietnemers zullen hebben.

Naar aanleiding van dit laatste verwees de Minister naar de verschillende overheidsmaatregelen op het gebied van rantsoenering en invoercontingentering.

Het lid der commissie, dat de Wet op de Bedrijfsorganisatie als precedent noemde, erkende, dat dit voorbeeld veraf staat van de hier in het geding zijnde materie. De instelling van een organisatie voor een gehele bedrijfstak is echter juist nog veel meer omvattend en van hogere orde dan een regeling, waaraan een bepaalde groep bedrijfsgenoten is gebonden. In de gedachtengang van de Minister zal wel overeenstemming zijn vereist voor de instelling van de bedrijfsorganisatie voor het Bankwezen, die maatregelen als hier bedoeld zou kunnen nemen, maar niet voor die maatregelen zelf.

Voorts dient de rechtszekerheid niet uit het oog te worden verloren. Inderdaad zijn er in het verleden vele zeer belangrijke machtigingswetten tot stand gekomen. Deze zijn evenwel uit bittere noodzaak geboren en niet omdat zij in beginsel gewenst waren. Dit lid achtte de door de Minister aangevoerde bedenkingen niet zeer zwaarwichtig; voor een deel kunnen zij worden opgelost en voor een ander deel lijken zij zwaarwichtiger dan zij in werkelijkheid zijn.

Het bezwaar, dat moeilijk onderscheid is te maken tussen de twee soorten regelingen, kan worden ondervangen door de mogelijkheid van toetsing door de rechter uit te sluiten. Bepaald zou bv. kunnen worden, dat de procedure inzake het sociaal-economisch toezicht wordt gevolgd, indien het sociaal-economische element naar het oordeel van de Minister in de te geven voorschriften prevaleert. De Minister blijft uiteraard voor dit oordeel steeds verantwoordelijk tegenover de Staten-Generaal.

Wat betreft het bezwaar van gebrek aan een representatieve organisatie in verband met het bedrijfseconomisch toezicht merkte het hier aan het woord zijnde lid op, dat men zich zeer wel zou kunnen indenken, dat een bepaald orgaan door de Regering als representatief wordt erkend. Deze figuur heeft reeds meermalen plaats gevonden zonder dat altijd en overal ook de laatste ondernemer daarbij was betrokken. In feite heeft overigens de organisatie van het bank- en credietwezen reeds zeer veel voortgang gemaakt. Deze bedrijfstak kan een der sterkst georganiseerde van ons land worden genoemd. Dat de beslissingen in de organen bij meerderheid zouden worden genomen, kan slechts als een uitloei van een gezonde functionele democratie worden gezien.

De Minister wees er op, dat het hier geen politieke lichamen betreft, die stemmen zonder last- of ruggespraak. Rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid, dat de bedrijfsgenoten, welke zouden moeten beslissen, onderhevig zijn aan sociale of economische pressie. Voor het bedrijfseconomisch toezicht der Verzekeringskamer is ook geen overeenstemming met het verzekeringswezen vereist.

Naar aanleiding hiervan werd er op gewezen, dat bij het volgen van de gedachtengang van de Minister de gehele publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op losse schroeven zou komen te staan. Er kan gemakkelijk worden voorgeschreven, dat moet worden gestemd zonder last- of ruggespraak. Tenslotte moet niet uit het oog worden ver-

loren, dat bij verkregen overeenstemming veel meer medewerking is te verwachten.

Wat het sociaal-economisch toezicht betreft, is het — zo vervolgde het eerder aan het woord zijnde lid — niet zo zeer van belang, of de Bankraad van adviescollege tot bestuurscollege wordt dan wel of hij hiertoe geschikt is.

De rechtszekerheid is voorts meer waard dan feitelijke onzekerheid tengevolge van bekrachtiging achteraf, een slechte regeling moet niet kunnen blijven bestaan. Het is overigens niet duidelijk, hoe hier zou kunnen worden geanticipeerd.

De Minister was van mening, dat men in afwachting van de bekrachtiging beslissingen om geen crediet te verlenen zal aanhouden.

Andere leden wezen er ook nog op, dat de Staten-Generaal in de praktijk snel zullen beslissen, indien zij van mening zijn, dat een bepaalde maatregel niet juist is.

Concluderende kan worden gezegd, dat de rechtszekerheid, gezien de blanco volmacht, hoofdzaak is. Gevraagd werd, of de Minister de voorgestelde procedure niet nog eens nader zou willen overwegen.

De Minister bleef een groot verschil zien tussen de vraag: hoe wilt gij zijn georganiseerd? en de vraag: hoe wilt gij handelen in verband met het algemeen regeringsbeleid? Voor de beantwoording van de eerste vraag is overeenstemming op haar plaats, voor de beantwoording van de tweede niet.

De Minister erkende, dat de mogelijkheid van toetsing door de rechter kan worden uitgesloten. De moeilijkheid van ontoereikende organisatie dient evenwel niet te worden onderschat, de op vrijwilligheidsbasis berustende verenigingen kunnen te allen tijde leeglopen. Het zou hoogst ongewenst zijn, indien op grond van de voorgeschreven procedure tengevolge hiervan geen beslissing zou kunnen worden genomen. De bedrijfsorganisatie zou beter geheel voltooid kunnen zijn, voordat een dergelijke procedure wordt ingevoerd. Het door de Verzekeringskamer uitgeoefende toezicht verloopt op zeer bevredigende wijze; aanvankelijk bestreden maatregelen worden blijkens de ervaring later vaak toch gebillijkt. Bij de voorgestelde procedure zou de Nederlandsche Bank geen kans krijgen het bedrijfsleven van de juistheid van de getroffen maatregelen te overtuigen op grond van de daarmee opgedane ervaring en op deze wijze gezag te verkrijgen.

De Minister achtte het verheugend, dat de Bankraad, ondanks de scherpe critiek op zijn advies inzake dit wetsontwerp in het Voorlopig Verslag geuit, tot medebesturen in staat wordt geacht; dit zou evenwel nog nader onder ogen moeten worden gezien. Overigens bestaat uit dit oogpunt tegen inschakeling van de Bankraad minder bezwaar dan tegen de eis van overeenstemming met het bedrijfsleven, aangezien de Bankraad een reeds ingesteld orgaan is, dat zeker niet het karakter van een belangenvertegenwoordiging draagt.

De feitelijke onzekerheid, welke bij bekrachtiging achteraf van de genomen maatregelen zou bestaan, mag niet te laag worden aangeslagen; men bevindt zich hier op uiterst gevoelig terrein. Het is bovendien de vraag, of de rechtszekerheid niet ook voor een belangrijk gedeelte is gelegen in de contrôle van de Staten-Generaal. Door middel hiervan zal ook veel sneller kunnen worden opgetreden dan bij bekrachtiging achteraf.

Blijkens het voorgaande kan tegen de gesuggereerde procedure een gehele reeks van bezwaren worden aangevoerd. De Minister verklaarde zich echter uiteraard bereid de van de zijde der commissie gemaakte opmerkingen te overwegen.

Artikel 10, lid 1. Het was de commissie niet duidelijk, hoe het bij de huidige tekst van het eerste lid mogelijk zal zijn te bepalen, zoals in de Memorie van Antwoord (blz. 22), wordt verondersteld, dat de algemene voorschriften gelden voor de collectiviteit van een centrale landbouwcredietbank met de daarbij aangesloten banken, dan wel voor de gezamenlijke aangesloten banken alleen. Elk van deze banken is immers een aparte rechtspersoon.

De Minister verklaarde zich gaarne bereid de tekst zo te redigeren, dat de hierboven omschreven mogelijkheid met name in de wet wordt opgenomen.

Een der leden vroeg, hoe de individuele landbouwcredietbanken bij een dergelijk voor de collectiviteit geldend voorschrift zullen kunnen weten, hoever zij kunnen gaan met credietverlening. Wie zal er voorts aansprakelijk zijn in geval van overtreding?

De Minister zette uiteen, dat de centrales erop zullen toezien, dat de credietlimiet niet wordt overschreden. Zij willen hiervoor uitdrukkelijk alle aansprakelijkheid aanvaarden.

Artikel 10, lid 5, letter a. Enige leden vroegen, welke betekenis moet worden toegekend aan de bij Nota van Wijziging aangebrachte aanvulling van artikel 10, lid 5, letter a, luidende:

„zulkas met dien verstande, dat de geregistreerde credietinstellingen steeds bevoegd blijven in plaats van andere voorgeschreven liquide

middelen tot gelijke omvang een tegoed in rekening-courant bij de Bank te houden." Is een tegoed bij de Nederlandsche Bank in wezen niet evenzeer dienstbaar aan de financiering van de schatkist als het aanhouden van schatkistpapier?

De Minister antwoordde, dat indien de strekking van deze vraag zou zijn genoemde aanvulling wederom te doen vervallen, hij zich hiermede zeer wel zou kunnen verenigen. Indien gevraagd wordt naar het belang van de aanvulling, dan kan worden gezegd, dat deze dient om elke gedachte weg te nemen, dat het voorschrift van lid 5, letter *a* zou dienen om de Staat crediet te verschaffen, zoals in de minderheidsnota van de Sociaal-Economische Raad wordt gesuggereerd. De aanvulling is dus vooral van psychologische waarde. Wanneer men een credietbeperking wil, is het immers onvermijdelijk, dat een deel van de middelen der banken wordt gesteriliseerd.

Of het tegoed bij de Nederlandsche Bank dienstbaar zal worden gemaakt aan de financiering van de Staat, hangt af van de bereidheid van de Nederlandsche Bank om de Staat crediet te verschaffen. Het wordt dan een quaestie van verantwoordelijkheid van de Nederlandsche Bank. Wenst deze geen crediet aan de Staat te verlenen, dan dient de gehele procedure van de Bankwet 1948 inzake de aanwijzingen in werking te treden. De rechtszekerheid is derhalve veel groter dan wanneer de banken worden gedwongen rechtstreeks schatkistpapier aan te houden.

Naar aanleiding hiervan werd opgemerkt, dat de Minister met de aanvulling weliswaar een psychologisch bezwaar heeft ondervangen, doch dat hij daarmee materieel zeker geen wijziging ten goede heeft aangebracht. Op schatkistpapier wordt immers rente vergoed, doch op tegoed in rekening-courant bij de Nederlandsche Bank niet. Slechts indien een bank zich het renteverlies kan en wil getroosten, zal zij kunnen kiezen.

Voor wat het inwerkingtreden van de aanwijzingsprocedure betreft wezen deze leden erop, dat deze wel nimmer zal plaats vinden; de Directie van de Nederlandsche Bank zal ongetwijfeld aftreden, indien zij meent een door de Staat geëist crediet niet met haar verantwoordelijkheid te kunnen dekken.

De Minister wees er nogmaals op, dat, indien men credietrestrictie wil, hiertoe slechts drie mogelijkheden open staan. Men kan een gedeelte van de liquide middelen ener credietinstelling bij die instelling zelf blokkeren, dan wel de instelling dwingen deze bij de Nederlandsche Bank te deponeren of er schatkistpapier voor te kopen. De eerste mogelijkheid is praktisch uitgesloten, gezien de controlemoeilijkheid, zodat slechts de beide andere overblijven. Indien een bank de Staat niet vertrouwt, zal zij hiervoor een renteoﬀer moeten brengen.

Enige leden betwijfelden, of er slechts drie mogelijkheden tot credietbeperking zijn. Dit is pas te overzien, wanneer de te geven voorschriften bekend zijn. Het lijkt b.v. ook mogelijk een credietplafond in te stellen.

Artikel 11. Gevraagd werd, of het wel noodzakelijk is het brengen van wijziging in de grootte van het maatschappelijk kapitaal van een credietinstelling (lid 1, letter *a*) en het duurzaam deelnemen van een credietinstelling in andere al dan niet geregistreerde credietinstellingen (lid 1, letter *b*) te binden aan voorafgaande goedkeuring van de Nederlandsche Bank.

De Minister zette uiteen, dat ten aanzien van sommige der in artikel 11 genoemde handelingen ook voorzieningen zijn opgenomen in het Gentlemen's Agreement. Zij dienen in deze wet te worden vermeld, teneinde de positie van de crediteuren naar behoren te beschermen. Voorts speelt hier ook het element van machtsvorming een rol; door sterke concentratie zou een bepaalde machtspositie kunnen worden verworven in het credietwezen. Dergelijke belangrijke beslissingen dienen aan controle van de Nederlandsche Bank te zijn onderworpen.

Een der leden verklaarde er geen bezwaar tegen te hebben, indien ten aanzien van bedoelde handelingen in het Gentlemen's Agreement voorzieningen zouden blijven opgenomen. Dit lid kon evenwel niet inzien, waarom het noodzakelijk zou zijn deze bepalingen ook in de wet op te nemen.

Wat de onder *a* bedoelde handeling betreft dient voorts verschil te worden gemaakt tussen het vergroten en het verkleinen van het maatschappelijk kapitaal.

De Minister wees er op, dat de onder *a* en *b* genoemde bepalingen in het Gentlemen's Agreement niet volledig zijn gecodificeerd. De onder *a* genoemde bepaling komt niet in het Gentlemen's Agreement voor, terwijl terzake van de onder *b* geregelde materie in het Gentlemen's Agreement slechts sprake is van duurzame deelneming in andere handelsbanken. Zoals reeds gezegd, is de onder *a* bedoelde bepaling van belang voor de bescherming van de positie der crediteuren. Bij gebrek aan de bepaling genoemd onder *b* zouden blijkens opgedane ervaringen de te geven voorschriften kunnen worden ontrokken door inschakeling van geaffilieerde credietinstellingen, die niet onder het toezicht vallen.

Het eerder aan het woord zijnde lid bleef volhouden, dat vergroting van het maatschappelijk kapitaal nimmer nadelig kan zijn voor de crediteuren. Indien de Nederlandse Bank dit verzoekt, zullen de bankier zeker bereid zijn een bepaling als bedoeld onder letter *a* alsnog in het Gentlemen's Agreement op te nemen.

De Minister antwoordde hierop, dat de Directie van de Bank en hij van oordeel zijn, dat het inderdaad juist is, dat vergroting van het maatschappelijk kapitaal ener geregistreerde credietinstelling op zichzelf geen gevaren kan medebrengen voor de crediteuren dier instelling. Niettemin achtte de Nederlandsche Bank het aanvankelijk gewenst, dat een vergroting van het maatschappelijk kapitaal eveneens een verklaring van geen bezwaar van de Bank zou behoeven, daar het naar haar gevoelen aanbeveling verdient te vermijden, dat door het bankwezen als geheel gezien onnodig kapitaal wordt aangetrokken. De Minister is echter bereid, nu in artikel 9 de bemoeienis van de Bank met het credietwezen beperkt is tot het treffen van maatregelen in het belang van de solvabiliteit en liquiditeit der geregistreerde credietinstellingen en tot de uitvoering van de taak, aan de Bank in artikel 9, 1e lid der Bankwet 1948 opgelegd, de regeling van kapitaalvergrotingen der credietinstellingen uit het wetsontwerp te lichten.

Met betrekking tot het in lid 1, onder *b* gestelde kan worden opgemerkt, dat duurzame deelneming in niet-geregistreerde credietinstellingen ertoe zou kunnen leiden, dat voorschriften, geschreven voor geregistreerde credietinstellingen, zouden kunnen worden ontrokken door bij bepaalde handelingen gebruik te maken van het apparaat van niet-geregistreerde credietinstellingen, met name dus van handelsbanken, die niet het vereiste minimum-kapitaal bezitten. Naar de Nederlandsche Bank mededeelde heeft het zich namelijk voorgedaan, dat voorschriften op het stuk der geldzuivering werden ontrokken door inschakeling van het apparaat ener dochterinstelling, op welke die voorschriften niet van toepassing waren.

Duurzame deelnemingen in geregistreerde credietinstellingen zouden voorts op den duur kunnen leiden tot een versterkte concentratie in het bankwezen, welke de vorm zou kunnen aannemen van monopolisatie; door een zodanige ontwikkeling zou de invloed van bepaalde instellingen op de geldschepping een ingrijpende wijziging kunnen ondergaan. Mede gezien de taak in artikel 9, 1e lid van de Bankwet 1948 aan de Nederlandsche Bank opgelegd, achtte de Minister het dan ook gewenst, dat de duurzame deelneming, zowel in niet- als in wel geregistreerde credietinstellingen, slechts toegestaan is, nadat daartoe een verklaring van geen bezwaar van de Nederlandsche Bank is verkregen.

Voorts ligt het voor de hand, dat het Gentlemen's Agreement in zijn huidige vorm niet blijft voortbestaan als de wet tot stand komt.

Artikel 17. (van het gewijzigd ontwerp van wet). Enkele leden konden zich niet verenigen met de passage in de Memorie van Antwoord (blz. 24) luidende: „De instellingen, die de bij dit artikel aan het woord zijnde leden als „bouwspaarbanken” betitelen, plegen in de praktijk meestal en in wettelijke regelingen steeds „bouwkassen” te worden genoemd. Het lijkt de ondergetekenden, teneinde verwarring te voorkomen dan ook niet gewenst de hierbedoelde instellingen onder de in het tweede lid genoemde uitzonderingen op te nemen”. Deze leden erkenden, dat in wettelijke regelingen gesproken wordt van „bouwkassen”, in het dagelijks leven evenwel is de naam „bouwspaarbank” terecht nog steeds gemeen goed. De naam „bouwkas” is immers onjuist, aangezien de instelling niet zelf bouwt, hetgeen haar verboden is, doch het publiek slechts opwekt tot sparen om tot het bouwen of kopen van een huis over te gaan. De voornaamste functie ener bouwkas is dan ook het bevorderen van het op een bepaalde wijze sparen voor een bepaald doel.

Afgezien van de quaestie van de naam, is het echter van nog meer belang, dat ook verboden zal worden het woord „spaar” te bezigen in de door de bouwspaarbanken uit te geven bewijzen van inleg. Niet valt in te zien, op welke wijze de bouwspaarbanken hun werkzaamheden nog bij het publiek zouden kunnen aandienen, indien zij het woorddeel „spaar” niet meer zouden mogen gebruiken. Dit zou praktisch neerkomen op een algeheel verbod van de werkzaamheden der bouwspaarbanken, hetgeen toch geenszins in de bedoeling kan liggen.

De Minister wees er op, dat de Kroon op grond van lid 2 bevoegd is van genoemd verbod dispensatie te verlenen.

De eerder aan het woord zijnde leden vroegen, waarom de uitzondering niet in de wet zou kunnen worden vastgelegd.

De Minister gevoelde hier niet voor, hij wenste niet vooruit te lopen op het rapport van de Staatscommissie belast met een onderzoek naar de positie van de bouwspaarbanken. Hij verklaarde zich intussen bereid nog nader bij genoemde Staatscommissie te informeren.

Artikel 18. (van het gewijzigde ontwerp van wet). Gevraagd werd, of de werkingsduur dezer bepaling niet aan een termijn dient te worden gebonden, uiteraard voorzover de wet een blijvend karakter zou verkrijgen. De uit deze bepaling voortvloeiende aantasting van de rechtszekerheid is thans moeilijk te overzien.

De Minister was van mening, dat met de te geven voorschriften strijdige statutaire bepalingen buiten werking zullen moeten worden gesteld zolang die voorschriften gelden.

Naar aanleiding hiervan werd gewezen op de mogelijkheid, dat in het verleden tussen een credietinstelling en een credietnemer een overeenkomst is gesloten, op grond waarvan de instelling zich verplicht een gedurende een zekere tijd roulerend crediet te verlenen. Een dergelijke overeenkomst zou op grond van de hierbesproken bepaling niet kunnen worden nageleefd, waardoor deze bepaling indirect terugwerkende kracht zou krijgen. De gevolgen van het een en ander kunnen thans moeilijk worden overzien. De huidige redactie biedt ook geen enkele uitzonderingsmogelijkheid.

De Minister verklaarde zich bereid te overwegen, of wellicht een ontsnappingsclausule zou kunnen worden opgenomen, op grond waarvan de Nederlandsche Bank in voorkomende gevallen zal kunnen beoordelen, of en, zo ja, hoe aan gerezen bezwaren tegemoet zal kunnen worden gekomen.

Artikel 25 (van het gewijzigd ontwerp van wet). Enige leden bleven er op aandringen de Raad van State bij de beroepsprocedure in te schakelen. De adviezen van de Raad behoeven niet steeds openbaar te zijn en de Raad kan zich te allen tijde laten voorlichten door financieel-economische deskundigen.

De Minister merkte op, dat hier kan worden onderscheiden tussen twee mogelijkheden, te weten inschakeling van de Raad van State met handhaving van de adviescommissie uit de Bankraad dan wel vervanging van deze commissie door de Raad van State. De eerste oplossing zou een overbodige dubbele behandeling met zich meebrengen. Wat betreft de tweede oplossing dient bedacht te worden, dat in de adviescommissie uit de Bankraad personen zitting zullen hebben, welke veel beter op de hoogte zijn met de in het geding zijnde bijzondere materie dan de leden van de Raad van State. Deskundige voorlichting betekent nog niet, dat de leden van de Raad van State ook zelf terzake deskundig zijn, terwijl het wenselijk is, dat voor de beroepsprocedure een college wordt ingeschakeld, dat is samengesteld uit de beste deskundigen, welke beschikbaar zijn.

De commissie bleef van mening, dat het aanbeveling zou verdienen de vertrouwde procedure terzake te volgen. Het gaat hier om een beroep op beslissingen van de Nederlandsche Bank, waarbij de Bankraad als orgaan van de Nederlandsche Bank reeds betrokken is geweest.

De Minister wees er op, dat het hier gaat om een beroep inzake de gevolgen van voorschriften terzake van het bedrijfseconomisch toezicht voor een bepaalde credietinstelling. Het bezwaar, dat de Bankraad twee maal zou worden ingeschakeld, is niet juist, aangezien het beroep slechts is opengesteld in zaken, waar de Bankraad weinig bemoeienis mee heeft.

Nu evenwel is gebleken, dat de meerderheid der commissie de voorkeur geeft aan inschakeling van de Raad van State, verklaarde de Minister zich gaarne bereid dit punt in nadere overweging te nemen.

Enige leden was het niet duidelijk, waarom in de huidige opzet van het wetsontwerp geen recht van beroep tegen algemeen verbindende regelen zou kunnen worden toegekend aan een erkend bedrijfsorgaan, zoals in de Memorie van Antwoord (blz. 19) wordt gesteld. Het laat zich denken, dat b.v. de Vereniging voor de Effectenhandel in beroep zou kunnen gaan van een algemene regeling met betrekking tot de commissonnairs in effecten.

De Minister merkte allereerst op, dat in de hiervoor besproken procedure (blz. 13 en 14 van het verslag) een dergelijk beroep niet zou passen. Bij de in het wetsontwerp gekozen procedure zou het denkbaar zijn. Hierbij zou zich echter de vraag voordoen, bij wie dan in beroep zou moeten worden gegaan en namens wie; er bestaan thans immers nog slechts vrijwillige organisaties. Zou men bij de Kroon in beroep gaan, dan zou deze ongetwijfeld verwijzen naar het op grond van artikel 10, lid 1 gevoerde overleg.

Hiertegen werd opgemerkt, dat het in de administratieve rechtspraak meer voorkomt, dat men bij de Kroon in beroep gaat van een beslissing van de Kroon.

De Minister wees er op, dat het in die gevallen steeds gaat om beslissingen in individuele gevallen en niet om algemene regelen.

Mochten de voorstanders van de eerdergenoemde procedure deze beroepsmogelijkheid als alternatief daarvan willen stellen, dan verklaarde de Minister echter deze laatste oplossing minder bezwaarlijk te achten.

Van de zijde der hierbedoelde voorstanders werd deze voorkeur niet gedeeld.

Artikel 29 (van het gewijzigd ontwerp van wet). Enige leden vroegen om nadere verduidelijking van de in de Memorie van Antwoord (blz. 26) voorkomende passage, luidende: „Met betrekking tot de vraag van andere leden mogen de ondergetekenden antwoorden, dat artikel 26 van de Bankwet 1948 aan de Minister van Financiën een algemeen aanwijzingsrecht geeft voor die gevallen, dat genoemde Minister zulks ter coördinatie van de monetaire en financiële politiek der Regering en de politiek van de Bank noodzakelijk acht. Dit artikel dient er toe om, indien op een belangrijk punt van monetair en financieel beleid geen overeenstemming tussen de Minister van Financiën c.q. de Regering en de Nederlandsche Bank mogelijk is, te bereiken, dat de politiek der Regering praevalleert. Artikel 26 van de Bankwet 1948 is derhalve primair.

Het wetsontwerp toezicht credietwezen kent daarnaast geen zelfstandige aanwijzingsbevoegdheden van de Minister van Financiën. Slechts wordt in artikel 30 van het ontwerp bepaald, dat het algemene aanwijzingsrecht ex artikel 26 der Bankwet ook van toepassing is op de uitvoering van de Wet toezicht credietwezen.

Het zal dus duidelijk zijn, dat het algemene aanwijzingsrecht van de Bankwet 1948, dat tevens het enige is, niet kan worden gemist. Deze leden waren van mening, dat de Wet toezicht credietwezen als zodanig „een belangrijk punt van monetair financieel beleid“ uitmaakt.

De Minister was van oordeel, dat dit slechts geldt voor het in de wet vervatte sociaal-economische toezicht. Terzake hiervan is evenwel geen aanwijzingsrecht nodig, gezien het vereiste van goedkeuring door de Minister van Financiën van de door de Nederlandsche Bank te geven voorschriften.

De Minister erkende, dat bij schrapping van artikel 29 rechtens niets zou veranderen; het is evenwel opgenomen om mogelijke twijfel terzake weg te nemen.

Aldus vastgesteld 24 October 1951.

ROMME

SCHOUTEN

VAN DE WETERING

HOFSTRA

RITMEESTER.

